

SÉMANTICKÉ ASPEKTY KATALOGIZACE III.

20. 10. 2020

PhDr. Jiří Stodola, PhD.

Objekty katalogizačního záznamu

- Entity
 - *Entity 1 – dílo, vyjádření, provedení, jednotka*
 - *Entity 2 – osoba, korporace*
 - *Entity 3 – pojem, objekt, akce, místo*
- Atributy – Entit 1, 2, 3
- Vztahy
 - *diagramu vysoké úrovně*
 - *mezi Entitami 1*

Údaje katalogizačního záznamu

- Bibliografický popis
 - *Oblast údajů o názvu a odpovědnosti*
 - *Oblast údajů o vydání*
 - *Oblast specifických údajů*
 - *Oblast nakladatelských údajů*
 - *Oblast údajů fyzického popisu*
 - *Oblast údajů o edici*
 - *Oblast údajů poznámky*
 - *Oblast údajů o standardním (nebo alternativním) čísle a dostupnost*
- Selekční údaje
 - *Jmenné*
 - *Věcné*
- Obsahová charakteristika
- Exemplářové údaje
- Lokační údaje
- Služební údaje

Teorie interpretace

- Podmínka – to, co chceme interpretovat má znakový charakter
- Hermeneutika
 - *integrativní – preferuje subjekt (Gadamer)*
 - *rekonstruktivní – preferuje objekt (Betti)*

Hermeneutické kánony

1. zásada autonomie objektu (objekt)
2. zásada celkovosti (objekt)
3. zásada aktualizace porozumění (subjekt)
4. zásada adekvátnosti porozumění (subjekt)

Zásada autonomie objektu

- Respekt k tomu, co vykládaný objekt o sobě vypovídá
- Nevkládat významy, které neobsahuje a nejsou z něj vyvoditelné
- *„[p]opis a řízené formy jmen by měly být založeny na způsobu, jakým entity identifikují samy sebe.“ Katalogizátor tedy musí respektovat autonomii entit, které popisuje, a záznam přizpůsobit tomu, co samy o sobě vyjadřují.“ (Principy katalogizace)*

Zásada celkovosti

- Dílo třeba vykládat z celku širšího, než je dílo samotné, zařadit do kontextu
- Všítat bychom si měli:
 - *jazyka díla (je třeba rozumět danému jazyku, ale je také dobré si všítat stylu autora atd.);*
 - *historické situace, v níž dílo vzniklo a na níž může reagovat;*
 - *psychologicko-sociálních souvislostí, které tvoří jednak osobnost autora, jednak společenské podmínky.*
- Bibliografický popis – někdy třeba jít mimo prameny popisu
- Selekční údaje – zařazení díla do kontextu národní literatury, vědního oboru
- *„Popis a tvorba selekčních údajů by měly být standardizovány v nejvyšším možném rozsahu. Zajistí se tak větší konzistence, která zvyšuje možnost sdílení autoritních a bibliografických záznamů.“ (Principy katalogizace)*

Zásada aktualizace porozumění

- Vykladač aktualizuje tu část díla na základě předpokladů jako
 - *Osobnost*
 - *Sociokulturní prostředí*
 - *Kulturní rozhled*
 - *Odborné znalosti*
- Klade požadavky na katalogizátora (znalost pravidel, znalost vědeckých disciplín apod.)
- *„[m]ěly by se používat pouze prvky popisu a selekčních údajů, jež jsou potřebné k uspokojení požadavků uživatele a nezbytné pro jednoznačnou identifikaci entity. [...] Datové prvky by měly být bibliograficky významné.“ (Principy katalogizace)*

Zásada adekvátnosti porozumění

- Subjekt může rozumět vykládanému dílu více či méně správně
- „*Popisovaná entita by měla být popsána správně a přesně.*“ (*Principy katalogizace*)

Zásady katalogizace I

- **Ohled na uživatele katalogu.**
- Rozhodnutí, týkající se popisných údajů a řízených forem jmen pro zpřístupnění, by měla být činěna se zřetelem na uživatele. (AKTUALIZACE POROZUMĚNÍ)
- **Běžné použití.**
- Slovní zásoba, používaná při popisu a tvorbě selekčních údajů, by měla být v souladu se slovní zásobou většiny uživatelů. (AKTUALIZACE POROZUMĚNÍ)
- **Prezentace entit při popisu.**
- Popis a řízené formy jmen by měly být založeny na způsobu, jakým entity identifikují samy sebe. (AUTONOMIE OBJEKTU)
- **Správnost.**
- Popisovaná entita by měla být popsána správně a přesně. (ADEKVÁTNOST POROZUMĚNÍ)

Zásady katalogizace II

- **Dostatečnost a nezbytnost.**
- Měly by se používat pouze prvky popisu a selekčních údajů, jež jsou potřebné k uspokojení požadavků uživatele a nezbytné pro jednoznačnou identifikaci entity. (AKTUALIZACE POROZUMĚNÍ)
- **Významnost.**
- Datové prvky by měly být bibliograficky významné. (AKTUALIZACE POROZUMĚNÍ)
- **Hospodárnost.**
- Pokud vedou k dosažení téhož cíle různé způsoby, přednost by měl mít ten, který nejlépe a komplexně splňuje požadavek na hospodárnost (tj. nejmenší náklady nebo nejjednodušší postup). (AKTUALIZACE POROZUMĚNÍ)
- **Konzistence a standardizace.**
- Popis a tvorba selekčních údajů by měly být standardizovány v nejvyšším možném rozsahu. Zajistí se tak větší konzistence, která zvyšuje možnost sdílení autoritních a bibliografických záznamů. (CELKOVOST)
- **Integrace.**
- Popis všech typů dokumentů a všech řízených forem jmen má pokud možno vycházet se stejných obecných pravidel. (CELKOVOST)

Požadavky na katalogizátora I

- Druhová analýza dokumentu a určení pramenů popisu.
- Vyhledání záznamu dokumentu v českých a zahraničních informačních zdrojích, stažení záznamu, editace, doplnění polí, kontrola záznamu.
- Obsahová analýza, klasifikace a indexování dokumentu (třídník Mezinárodního desetinného třídění, termín Konspektu, klíčová slova, termíny tezauru, věcný termín, geografické jméno, chronologický termín, forma, žánr).
- Tvorba úplného jmenného a věcného katalogizačního záznamu pro všechny druhy dokumentu včetně vzácných tisků a rukopisů; analytický popis.
- Obohacení záznamu o externí zdroje a doplňky, kontrola a aktualizace propojení na externí zdroje.
- Tvorba, kontrola a harmonizace jmenných a věcných autorit.
- Řešení složitých případů z katalogizační praxe.

Požadavky na katalogizátora II

- Zpracování koncepce tiskových výstupů z katalogu a zobrazení záznamů.
- Navrhování, strukturování a vytváření bibliografických a faktografických databází.
- Spolupráce se Souborným katalogem ČR, analýza chyb a duplicitních záznamů.
- Tvorba a průběžná aktualizace koncepce katalogizační politiky instituce; systémové zajištění katalogizační praxe v organizaci.
- Sledování mezinárodních trendů v katalogizační politice, jejich národní interpretace a implementace včetně podílu na tvorbě národní katalogizační politiky.
- Spolupráce se zahraničními katalogizačními agenturami.
- Další vzdělávání pracovníků v katalogizaci, příprava výukových materiálů a metodických pokynů.
- Metodická pomoc při katalogizaci.
- Harmonizace katalogizační praxe v knihovně s platnými standardy.